

ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR ÇÖZÜM YERİNE SORUN MU OLUŞTURACAK?

Otuz yılı aşkın bir deneyime sahip demokratik kitle örgütü olan Şehir Plancıları Odası; bilime ve demokrasiye olan inancını, ülke ve kamu yararını üstün tutan tavrını, meslek disiplini ve ahlakını korumanın yanında ülke sorunlarına karşı sağlam duruşunu, örgüt sağduyusu ile güçlendirerek yoluna devam etmektedir. Bu sağduyu ile, "Planlama" dergimizin "İzmir Özel" sayısında sizlerle yeniden buluşmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Derginin hazırlanmasında Yayın Kurulu'na ve oda örgütlülüğümüze, tüm çalışmalarından dolayı teşekkürlerimizi sunarız...

Bilindiği üzere son yıllarda ülkemizde pek çok alanda olduğu gibi, planlama alanında da yeni yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmakta ve önemli değişimler yaşanmaktadır. Hâlihazırda bazı yasal düzenlemeler ise tasarı halindedir ve birtakım çevreler tarafından kamuoyunda tartışılmaktadır. Ancak, tüm bu yeni düzenlemelere rağmen, hala ülkemizde plan türlerinin kademelenmesi, yapımı ve onaması aşamasında yetki karmaşası yaşanmakta, planlama disiplininin çerçevesi ve içeriği eksik kalmaktadır.

Bulduğumuz dönem içinde, üst ölçekli planların yapımı ile ilgili ilk önemli değişiklik, 10.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile olmuştur. Söz konusu kanun uyarınca, büyükşehir belediyelerine iki yıl içerisinde 1/25000 ölçekli nazım imar planlarını yapma veya yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. 1/25000 ölçekli nazım imar planlarının yapımının zorunlu olduğu bu yasal süre, geçtiğimiz birkaç ay içerisinde tamamlanmıştır. Dolayısıyla, ülkemiz genelindeki büyükşehir belediyeleri, içinde bulunduğumuz dönemde, 1/25000 ölçekli nazım imar planlarını onama sürecini tamamlama aşamasına gelmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından, üst ölçekli planların yapımı ve onaması ile ilgili ikinci önemli yasal düzenleme de, 04.03.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile olmuştur. Kanun ile il bazında çevre düzeni planlarını yapma ve onama yetkisi büyükşehir belediyelerinde büyükşehir belediyeleri ile il genel meclislerinin; diğer illerde il belediyeleri ile il genel meclislerinin görev ve sorumluluğu kapsamında olmuştur.

Çevre düzeni planlarının yapımı ve onaması konusunda Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı arasında yıllarca devam eden yetki karmaşasından sonra, üst ölçekli planlama alanında yetki sorununun çözülmesi (!) amacıyla yapılan son yasal düzenleme 26.04.2006 tarihli Çevre Kanunu'nda yapılan değişiklik olmuştur. Söz konusu kanun değişikliği ile 1/50000 ve 1/100000 ölçekli, bölge ve havza bazındaki çevre düzeni planlarını yapma ve onama yetkisi Çevre ve Orman Bakanlığı'na verilmiştir.

1/50000 ve 1/100000 ölçekli bölge ve havza bazındaki çevre düzeni planlarını yapma ve onama yetkisinin Çevre ve Orman Bakanlığına verilmesi, daha alt ölçeklerdeki çevre düzeni planlarının yapma ve onama yetkisinin il özel idareleri tarafından yapılacağı ve onaylanacağı anlamını taşımaktadır. İçinde bulunduğumuz dönem içerisinde Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından pek çok il grupları kapsamında çevre düzeni planları ihale yolu ile yaptırılmakta, bazıları onama sürecini tamamlamak üzeredir. Kanunda bölge ve havza tanımı geçmesine rağmen, söz konusu planların sınırlarını il idari sınırları oluşturmaktadır. Bu uygulama, kanunla getirilen bölge ve havza tanımına uymamaktadır. Bunun yanında bazı il özel idareleri de çevre düzeni planlarının yapım çalışmalarına başlamıştır. Birbirinden bağımsız olarak 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu ve Çevre Kanunu ile işleyen üst ölçekli planlama süreçleri, planlamanın kademelenme, yetki ve içerik sorunu daha da karmaşık hale getirmektedir.

Planlama alanındaki yeni düzenlemeler yanında kamu yönetimi de yeniden yapılandırılmaktadır. Yerel idarelerle ilgili yeni yasal düzenlemelerin yürürlüğe girmesiyle merkez ile yerel idare arasında birbirinden bağımsız yapılan planlama çalışmaları tartışma konusudur. Yeni düzenlemeler incelendiğinde, kamu yönetimindeki bu yeni yapılanmanın da planlamayı yeniden tanımlamayı sağlamada yeterli olmadığı görülmektedir. İl Özel İdaresi Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Çevre Kanunu'na eklenen madde ile kurumsal kargaşa ve çatışma daha da yoğunlaşmıştır. Bu da ülkemizde planlamanın yeniden sorgulanmasını gündeme getirmektedir. Bu gelişmelerin yanında, son dönemde yoğun biçimde hektarlarca alanı kapsayacak nitelikte turizm gelişim bölgeleri ilan edilmektedir. Bu bölgelerin her ölçekteki planlama yetkisinin Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda olması planlamanın parçacı gelişmesine sebep olacak ve zaten oluşturulamayan kademeli yapısını bozacak nitelikte olacaktır.

İzmir ili de ülkemiz genelinde planlama alanında yaşanan güncel gelişmelerle bağlantılı olarak üst ölçekli plan çalışmalarının halihazırda yapıldığı bir kent olarak dikkatleri üzerine çekmektedir. 5216 sayılı yasa kapsamında 1/25000 ölçekli nazım imar planı, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nce uygun görülmüş ve planlama süreci tamamlanma aşamasına gelmiştir. Bunun yanında Çevre ve Orman Bakanlığı'na Kütahya, Manisa ve İzmir il sınırlarını kapsayan 1/100000 ölçekli çevre düzeni planı

1/25000 ölçekli nazım imar planı çalışmaları başladıktan sonra Çevre ve Orman Bakanlığı'nca ihaleye çıkarılmıştır. Söz konusu planın planlama süreci tamamlanma aşamasına gelmiş ve çeşitli toplantılar ile planın sunumu gerçekleştirilerek tartışmaya açılmıştır. Bunun yanında İl Özel İdaresi tarafından da il bazında çevre düzeni planının ihale çalışmalarının yapılacağı duyuları alınmaktadır. Halihazırda, yapılan üst ölçekli planlarla ilgili toplantılar dahilinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı'nca yapılan planlama çalışmalarının birbiri ile çelişen yanları tespit edilmektedir. Ayrıca önce 1/25000 ölçekli nazım imar planının onaylanması, ardından 1/100000 ölçekli Kütahya-Manisa-İzmir Çevre Düzeni Planı'nın onaylanacak olması, bu arada da İzmir İl Özel İdaresi'nce il çevre düzeni planının yapılacak olması, planlamanın kademeli birlikteliğine uymamaktadır. Bu ortamda planlama alanındaki yetki, ölçek ve içerik tartışması İzmir kentinde olduğu gibi pek çok kentimiz içinde geçerli ve gündemdedir.

3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili uygulama yönetmelikleri doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, sağlıklı çevreler oluşturulması, geleceğe yönelik politika oluşturulması ve katılım sağlanmasındaki yetersizlikleri yanında, planlamanın kurumsallaşması, kademelenmesi, yetki dağılımı ve planlamanın içeriğini oluşturma açısından da yetersizdir. Ne yazık ki, İmar Kanunu'nda planlama ile ilgili konular sınırlı tutulmuştur ve yapı, ruhsatlandırma ve arazi düzenleme ile ilgili mevzuat hükümleri ağırlıktadır.

Kamuoyunda uzun süre tartışılan ve çeşitli önerilerde bulunulan İmar ve Şehircilik Kanunu tasarısının, planlamanın yasalaştırılması ve kurumsallaştırılmasını sağlayarak, son yıllarda yaşanan yetki ve içerik karmaşasını da sona erdirebilecek biçimde düzenlenmesi bir çözüm olarak görünmektedir. Yeni imar yasası, Odamızın da katılımı ile üst ölçekli planların içerik ve yetki karmaşasından kaynaklanacak sorunların çözümlerini de içeren bir düzenleme olmalıdır. Ülkemizde üst ölçekli planların kademelenme, yetki ve içerik sorunlarının çözümü için yasal, kurumsal ve mali düzenlemelerin yapılması bir zorunluluktur. Yeni imar yasası bir an önce yasallaştırılmalıdır.

Hepinize, içten sevgi ve saygılarımızla...

Tmmob Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu

Gül Şermin Birol, İzmir-Alsancak, Kentsel Çelişkiler Fotoğraf Yarışması, 2006

Funda Altınçekiç Aysel, İzmir-Urala İskelesi, 2005